

ÉSZREVÉTELEK

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról ("gyermekvédelmi törvény")

Az Ukrajnából elmenekülni kényszerülők több mint 40 százaléka gyermek, akik az átfogó invázió kezdete óta Magyarországon tartózkodnak. Magyarország erős szolidaritást mutatott az Ukrajnából érkező menekültekkel kapcsolatban, beleértve a gyermekeket. Magyarország kormánya több mint 38 ezer ukrajnai menekültnek adott menedékes státuszt, köztük több mint 16 ezer gyermeknek.¹ Róluk nagyrészt egyedülálló anyák gondoskodnak, akiknek nehézséget okoz az újrakezdés Magyarországon, miközben Ukrajnában bizonytalan a helyzet, ami csökkenti visszatérésük reményét a közeli jövőben. A kényszerű lakóhelyelhagyás egy életen át erős hatással lehet a gyerekekre, hosszan tartó és súlyos következményekkel járhat, és felmerülhet a velük szembeni erőszak, a kizsákmányolás és törődés hiányának a kockázata.

A gyermekek mindenek felett álló érdekeinek és jogainak védelme az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye szellemében benne foglaltatik Magyarország Alaptörvényében, és ez képezi a magyarországi gyermekvédelmi jogszabályok alapját, köztük a [gyermekvédelmi törvényt \(1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról\)](#).

Ez a jogszabály gyermekvédelmi kockázati tényezők megelőzését és mérséklését célzó szolgáltatásokat irányoz elő, valamint a szülői támogatás javítására, a gyermeket veszélyeztető tényezők kiküszöbölésére irányul. Célja a család egységének megőrzése, ahol csak lehetséges, de kiterjed a védelmi intézkedésekre és az alternatív gondozási lehetőségekre is, amikor rájuk szükség van a közvetlen kockázati tényezők és veszélyeztetettség miatt, összhangban a gyermek mindenek felett álló érdekével.

A gyermekvédelmi törvény hatálya kiterjed a Magyarországon lakóhellyel rendelkező magyar állampolgárokra – gyermekekre, fiatal felnőttekre és szüleikre vagy gondviselőikre –, valamint a magyar hatóságok által menekültként-, oltalmazottként elismert, befogadott státuszú vagy hontalan személyekre.² A törvény személyi hatálya nem terjed ki kifejezetten az ideiglenes védelemben részesülő gyermekekre.

A Menekültvédelmi Munkacsoport tagjai nagyra értékelik azt a támogatást és azokat a szolgáltatásokat, amelyeket Magyarország Kormánya nyújtott az Ukrajnát elhagyó menekülteknek, ugyanakkor aggodalmukat fejezik ki amiatt, hogy menedékes státusszal rendelkező gyermekek szemlátomást nem részesülnek teljeskörűen a gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatásokból. Amellett érvelünk, hogy a jogértelmezés és -alkalmazás során fontolóra kell venni az alapelveket, a nemzetközi kötelezettségeket és a törvény szellemét. Fontossággal bír az a jogalkotói szándék, amely kiterjed a menekültekre és az oltalmazottakra is. Ezért az ideiglenes védelemben részesülő gyermekeket a nemzetközi védelemben részesülőkkel egyenrangúnak kell tekinteni, szem előtt tartva az ENSZ Gyermekjogi Egyezményét is.

Bár nem tekinthető jogforrásnak, sok család- és gyermekjóléti központ az Emberi Erőforrások Minisztériuma által 2022-ben kiadott [útmutatót](#) (Tájékoztató az Ukrajnából érkező családok támogatásához a család- és gyermekjóléti szolgáltatók számára) tekinti irányadónak az

¹ UNHCR által szerzett információ.

² A törvény teljes hatályát lásd [a \(4\) bekezdés a\) pontjában](#).

értelmezésben. Ez előírja, hogy az ideiglenes védelemben részesülők csak bizonyos szolgáltatások igénybevételére jogosultak, nevezetesen a Biztos Kezdet Gyerekház szolgáltatásaira, bölcsődére, és gyermekek napközbeni ellátására. Valamint, ha veszélynek/kockázati tényezőnek³ vannak kitéve – ideértve a kísérő nélküli gyermekeket is – bizonyos gyermekvédelmi szakellátásokra, mint például a hosszú távú alternatív gondozás.

A gyermekekkel és családokkal foglalkozó humanitárius partnerek, gyermekjóléti központok és menekültszállók szerint problémás, hogy a gyermekjóléti alapellátás, a gyermekjóléti szolgáltatás, a védelemben vételek valamint a gyermekek átmeneti gondozása a 2022-es iránymutatás fényében elérhetetlenné vált. Ilyenek például az önkormányzati szintű szolgáltatások, amelyek alkalmazzák a szociális munka eszközeit és módszereit a gyermekek és családjaik testi-lelki jólétének biztosítására, amennyiben célzottan szociális, mentálhigiénés és krízistámogatást igényelnek. Elérhetetlenek azok a szolgáltatások is, amelyeket olyan szülő vagy gondozó kap, aki egészségi állapota, nehéz élethelyzete vagy igazolható átmeneti távolléte miatt pillanatnyilag nem tudja biztosítani a megfelelő ellátást, és ahol az állam ideiglenesen gondjaiba veheti a gyermeket. A gyermekvédelemben érdekelt felek hangsúlyozzák, hogy az ilyen szolgáltatások létfontosságúak az ukrán menekült gyermekek és családjaik vagy gondviselőik támogatása szempontjából, mivel elősegítik azt, hogy a gyermekek biztonságban legyenek, és lehetőség szerint a családjukban nevelkedjenek, szem előtt tartva a gyermekek mindenek felett álló érdekeit.

A Menekültvédelmi Munkacsoport tagjai arra kérik Magyarország Kormányát, biztosítsa azt, hogy magyarországi jogállásától függetlenül minden, Ukrajnából menekülésre kényszerülő gyermek jogosult legyen a magyarországi gyermekjogi és gyermekvédelmi szolgáltatások teljes körű igénybevételére.

Esetpélda

Egy általános iskolás korú ukrán menekült kislány közölte egy gyermekvédelmi szervezettel, hogy édesanyja alkoholista, aki ittas állapotban tetteg és verbálisan bántalmazza. Támogatásra lett az iskolalátogatás során és egy civil szervezet délutáni tevékenységeiben. Amikor felfigyeltek arra, hogy egyre gyakrabban megvagdossa a felkarját, bevonták a gyermekjóléti szolgálatot. Gyermekveszélyeztetési aggályok miatt a szolgálat ügyet indított, és a 2022-es iránymutatás körüli értelmezési homály ellenére családközpontú támogató szolgáltatásokat nyújtott. Az osztály munkatársai azonban nehézségekbe ütköztek, mert a szolgálat esetkezelési rendszeréhez TAJ-szám és állandó lakcím szükséges.

A Menekültvédelmi Munkacsoport tagjai a technikai-adminisztratív akadályok felszámolását is szorgalmazzák az Ukrajnából elmenekült, ideiglenes védelemben részesülők és magyar-ukrán kettős állampolgárok védelmében. Ők ugyanis nem rendelkeznek, illetve nem rendelkezhetnek TAJ-számmal (társadalombiztosítási azonosító jel) és lakcímkártyával, s ez utóbbi képezi a gyermekvédelem szereplői által alkalmazott területi illetékeség alapját. Ennek egyik gyakorlati következménye,

³ Az ideiglenes védelemre jogosultként elismert személyek foglalkoztatásának és ellátásának egyes szabályairól, valamint a szomszédos országban bekövetkezett humanitárius katasztrófa miatti veszélyhelyzetben lévő menedéjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény végrehajtásáról szóló, november 9-i 301/2007. kormányrendelet módosításáról szóló, március 12-i 106/2022. számú kormányrendelet alapján, elérhető: <https://njt.hu/jogszabaly/2022-106-20-22> [hozzáférés: 2024. május 1.].

hogy az országos gyermekvédelmi esetkezelő rendszer (Gyermekeink Védelmében Informatikai Rendszer) csak átmenetileg állna rendelkezésre, ami akadályozhatja a hatékony esetkezelést, dokumentálást és nyilvántartást. Bár az ideiglenes védelemben részesülő gyermekek hivatalosan igénybe vehetik a gyermekek napközbeni ellátását, a gyakorlatban a bölcsődék és a napközbeni ellátást biztosítók gyakran nem tudják felvenni a TAJ-számmal nem rendelkező gyermekeket, mert a nyilvántartási rendszereket nem úgy alakították ki, hogy elfogadják az ideiglenes védelmet igazoló kártya számát. A hivatalos beiratkozás nélkül a gyermekgondozási intézmények például azt kockáztatják, hogy nem kapják meg az államtól az ehhez köthető forrásokat.

A Menekültvédelmi Munkacsoport tagjai felszólítják a magyar kormányt, hogy:

- **Erősítse meg** az ideiglenes védelemben részesülő gyermekek oltalmát azáltal, hogy a magyar állampolgárokkal és nemzetközi védelemben részesülőkkel azonos alapon vonja őket a gyermekvédelmi törvény hatálya alá. Ez akár jogszabályi változtatással, akár adminisztratív rendelkezéssel biztosítható, lehetővé téve a jelenlegi jogszabályi keret befogadó értelmezését.
- **Számolja fel** az adminisztratív és technikai gátakat, amelyek akadályozzák az ideiglenes védelemben részesülő gyermekek és a kettős állampolgársággal rendelkező gyermekek regisztrálását az országos gyermekvédelmi esetkezelő rendszerbe, illetve akadályozzák a hozzáférést a gyermekek bölcsődei beiratkozási platformjához, hogy a gyermekek beiratkozhatnak a bölcsődébe, az intézmények pedig megkapják a nekik járó pénzügyi támogatást.
- **Fejlessze** a gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók (pl. szociális munkások, gyámok, nevelők az iskolákban és az óvodákban) tudatosságát és kapacitásait az ideiglenes védelemben részesülő gyermekek és családjuk jogaival és szükségleteivel összefüggésben. A Menekültvédelmi Munkacsoport tagjai szükség szerint támogatást nyújthatnak ehhez, például menekült gyermekjogi alapozó képzéssorozat szervezésével, kidomborítva az UNHCR/Munkavédelmi Munkacsoport szempontjait.

Támogató szervezetek: ACAPS, Lehetőség Családoknak 2005 Alapítvány, Cordelia Alapítvány a Szervezett Erőszak Áldozataiért, Dorkász Szolgálat, EMMA Egyesület, Evangélikus Diakónia, Háttér Társaság, Magyar Helsinki Bizottság, Magyar Ökumenikus Segélyszervezet, International Committee of the Red Cross, Kárpátok Alapítvány, Litera Egyesülete, Menedék Egyesület, Migration Aid, Budapest Önkormányzata, NestingPlay, Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat (OKIT), Romaversitas Alapítvány, Terre des hommes Hungary, The Foundation for Global Human Dignity, Ukrán Remény Egyesület, United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF)